

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB 7822/2013. számú ügyben**

Előadó: dr. Györffy Zsuzsanna

A vizsgálat megindítása

A gyermekét egyedül nevelő apa 15 éves lánya ügyében kérte a segítségemet. A beadvány és mellékletei szerint a panaszos lánya 2012 márciusában elszökött otthonról. A gyermeket a nagykanizsai rendőrkapitányság 2012. július 2-án kelt, 20030/29296/2012. ált. számú végzésével, ideiglenes hatállyal a Zala Megyei Gyermekvédelmi Központ egyik gyermekotthonába helyezte el, az ideiglenes intézkedés felülvizsgálata érdekében pedig értesítette a gyámhivatalt.

A panaszos szerint gyermeke a gondozási helyéről folyamatosan egy férfihoz szökik, aki prostituáltként foglalkoztatja a lányt. Az apa sérelmezi, hogy bár a gyermekkel kapcsolatban álló hatóságok és szolgáltatók ismerik lánya tartózkodási helyét, tudnak arról is, hogy prostituáltként „dolgozik”, a körözésen és időnkénti gondozási helyére való visszavitelén kívül nem tesznek semmit a súlyosan veszélyeztetett gyermek érdekében.

A panaszos kifogásolta azt is, hogy lánya rendőrségi kihallgatásairól értesítést nem kapott, azokon törvényes képviselőként nem vehetett részt, a gyermek ügyében eljáró rendőrkapitányságok vezetőihez benyújtott panaszait pedig érdemben soha nem vizsgálták ki.

A beadvány alapján felmerült a Magyarország Alaptörvényében nevesített jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye, a tisztességes hatósági eljáráshoz, valamint a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő joga sérelmének gyanúja, ezért az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) 20. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam. A Zala Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjét a panaszban foglaltak vizsgálatára kértem. A Zala Megyei Gyermekvédelmi Központ Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (a továbbiakban: szakszolgálat) igazgatójától – az ügyben rendelkezésére álló valamennyi dokumentum másolatának csatolásával tájékoztatását kértem a következőkről:

- a gyermek ideiglenes gondozására kijelölt gyermekotthon tett/tesz-e kísérletet a gyermek tartózkodási helyének felkutatására,
- a súlyosan veszélyeztetett gyermek védelme, intézményben tartása érdekében milyen intézkedéseket tettek, vagy kívánnak tenni?

Az érintett alapvető jogok

– Az állam alapjogvédelmi kötelezettsége: *„AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait. Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”*(Alaptörvény I. cikk (1) - (3) bekezdés)

– A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye: *„Magyarország független, demokratikus jogállam.”* (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés)

– A gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”* (Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés)

Az alkalmazott jogszabályok

1991. évi LXIV. törvény, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény)

1997. évi XXXI. törvény, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (a továbbiakban: Gyvt.)

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet, a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti és a gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről (a továbbiakban: NM rendelet)

32/2007. (OT. 26.) ORFK utasítás, a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásáról

A megállapított tényállás

1) A megyei rendőrfőkapitány vizsgálata

2012. március 2-án a panaszos a nagykanizsai rendőrkapitányságon (a továbbiakban: rendőrség) személyesen tett bejelentést, mivel gyermeke az iskolából nem érkezett haza a lakásukra. A gyermekkorú körözését a rendőrség 20030-1419/2012.ált. számon elrendelte. Erről a panaszost és a gyermek feltételezett tartózkodási helye szerint illetékes rendőrőrsöt külön átiratban értesítette.

A panaszos 2012. március 5-én, március 11-én, március 22-én, március 26-án, március 27-én és április 4-én a rendőrségen bejelentést tett gyermeke kapcsolatairól, vélt tartózkodási helyeiről. Bejelentéseit a rendőrség valamennyi esetben ellenőrizte, annak alapján keresett meg egy Somogy megyei rendőrőrsöt.

A rendőrség felderítési osztályának vezetője a gyermek felkutatása érdekében soron kívüli médiafelhívás közzétételére kérte a kapitányság sajtóreferensét 2012. március 26-án, április 26-án, július 20-án, és 2013. január 16-án. A rendőrség a gyermek tartózkodási helyének megállapítása érdekében elrendelte országos körözését, megkereséseket küldött a feltételezett tartózkodási helyeinek visszatérő ellenőrzése érdekében, adatgyűjtést végzett, ellenőrizte a felmerült információkat. Zala és Somogy megyében fényképes média felhívást tett közzé. A facebook és iwiw közösségi oldalakon keresést folytatott.

A rendőrség a gyermeket 2012. április 4-én megtalálta. A gyermek jegyzőkönyvi meghallgatásán az apa nem vett részt. A gyermeket az apának a rendőrök átadták.

2012. április 7-én a panaszos írásban jelentette be a rendőrségen, hogy lánya ismeretlen helyre távozott. A gyermek eltűnés miatti körözését a rendőrség 20030-2133/2012.ált. számon, soron kívül elrendelte, abban feltüntették az apa által vélt tartózkodási helyeként megjelölt címeket. A körözés elrendeléséről írásban értesítették a vélt tartózkodási helyek szerint rendőrkapitányságot. A járőrök több esetben ellenőrizték a megadott lakcímeket. Az ellenőrzés 2012. május 16-án eredményre vezetett. A gyermeket a rendőrség meghallgatta. Meghallgatásán a panaszos nem volt jelen, a lakásukon adták át neki a rendőrök a gyermeket. 2012. május 18-án a panaszos személyesen tett bejelentést a rendőrségen arról, hogy gyermeke ismét eltávozott otthonról. A rendőrség a gyermek körözését a 20030-2929/2012.ált. számon elrendelte. A körözésről értesítette a gyermek vélt tartózkodási helye szerint illetékes rendőrőrsöt.

A panaszos 2012. június 17-én telefonon azt kifogásolta az ügy előadójánál, hogy – bár a gyermek tartózkodási helyét közölte a rendőrséggel – mégsem keresik a lányát.

2012. június 27-én az apa személyesen jelent meg a rendőrkapitányságon, mert nem hitte el, hogy elrendelték gyermeke körözését. Információi jegyzőkönyvi rögzítését nem vállalta, azt az ügyészségen tervezte megtenni. Ezen a napon az eljáró hatóság átiratban ismételt megkereste a panaszos által megadott cím szerint illetékes rendőrőrs parancsnokát, kérve a lakcímek visszatérő ellenőrzését és a címek környezetében adatgyűjtés végzését. A rendőrség a gyermek mobil telefonjának szolgáltatójától több alkalommal lekérte a híváslistát.

A gyermek körözése 2012. július 2-án ismét eredményre vezetett. Lánya meghallgatásának időpontjáról a panaszost nem értesítették. Rendőrségi meghallgatása során a gyermek elmondta, hogy nem szeretne hazamenni apjához, mert nagyon rossz vele a kapcsolata, apja többször megtépte, megpofozta őt, nem engedi el otthonról a mostohaanyjához sem és házimunkára kényszeríti. A gyermeket megtaláló rendőrkapitányság a lányt a lakóhelye szerint illetékes Nagykanizsai Rendőrkapitányságra szállította. Itt jegyzőkönyvi meghallgatására ismét sor került, mely eljárási cselekményről az apát nem értesítették, eseti gondnok kirendelését nem kérték. A gyerek kijelentette, hogy apjához nem akar visszamenni, inkább intézetbe menne. A gyermekkorú sorozatos szökései és meghallgatása során tett nyilatkozata miatt a rendőrség a 20030-2929/2012.ált. számú, 2012. július 2-án hozott végzésével a gyermeket ideiglenes hatállyal gyermekotthonba helyezte.

2012. július 3-án a gyermek gondozási helyéül kijelölt gyermekotthon a rendőrségen bejelentette, hogy a lány engedély nélkül elhagyta az otthont. A rendőrség a körözést ismét elrendelte és az érintett rendőrkapitányságokat felkérte a gyermek korábbi, ismert tartózkodási helyeinek visszatérő ellenőrzésére.

A gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésének felülvizsgálatára akkor illetékes Nagykanizsa Megyei Jogú Város Gyámhivatala a 10-918.6/2012. számú, 2012. július 5-én hozott végzésével – a gyermekvédelmi szakszolgálat javaslatának megérkezéséig – az eljárást felfüggesztette. Az eljárás felfüggesztését az indokolta, hogy a gyermekvédelmi szakértői bizottság a gyermekotthonból megszökött lány vizsgálatát nem tudta elvégezni. Ennek hiányában átmeneti nevelésbe vételére, gondozási helyére javaslatot sem tehetett.

Az gyermeket 2012. augusztus 3-án a rendőrség a gyermekotthonba visszavitte, onnan azonban még aznap megszökött.

2012. augusztus 24-én a gyermeket Nagykanizsán megtalálták, gondozója jelenlétében meghallgatták, még aznap megszökött a gyermekotthonból, másnap visszavitték.

2012. szeptember 1-jén a gyermek ismét elhagyta az otthont, még aznap előállították. A rendőrség a gondozó jelenléte nélkül hallgatta meg a gyermeket, majd visszavitték az intézménybe, ahonnan a következő nap engedély nélkül távozott.

Jogi képviselője útján a panaszos a rendőrségen bejelentette, hogy a lánya telefonon segítséget kért tőle, de – tekintettel arra, hogy az apa kártyáján nem volt pénz – nem tudta őt visszahívni. A rendőrség válasza szerint a panaszos lányával kapcsolatban értesítést nem kaphat. A panaszos tudomása szerint lánya terhes volt. Az őt előállító illetve meghallgató rendőrök ezt nem észlelték, a gyermek erre utalást nem tett.

2012. október 5-ei gyermekotthonba szállítása után a gyermek szinte azonnal megszökött.

2012. november 23-án a gyermek egy rövid ideig a gyermekotthonban tartózkodott.

A gyermeket 2013. április 17-én a rendőrök igazoltatták, a kapcsolatot a gondozó intézmény képviselőjével felvették. A gondozó intézmény gépkocsija elromlott, ezért nem tudtak elmenni a gyermekért. A lányt meghallgatását követően a kaposvári befogadó gyermekotthonba vitték, egy órán belül megszökött onnan. A lányt 2013. május 8-án a rendőrök visszavitték a gyermekotthonba, másnap távozott. 2013. május 31-én a gyermeket édesapja kísérte vissza gondozási helyére, de a lány egy órán belül elment onnan.

2013. június 12-én és július 5-én egy rövid ideig ismét gyermekotthonban volt a lány. 2013. augusztus 13-án a rendőrség tiltott prostitúció szabálysértésének elkövetésén tetten érte, szabálysértési eljárás indult ellene, őrizetbe vették. 2013. augusztus 14-én a Kaposvári Járásbíróság elé állították. Őrizetének bírói megszüntetését követően még aznap gondozási helyére vitték, ahonnan szinte azonnal megszökött.

2013. szeptember 20-án és október 10-én történt rendőrségi igazoltatás során megkerült, mindkét esetben rövid időn belül megszökött.

2013. december 2-án a rendőrjárőr közúton tiltott prostitúció szabálysértésének elkövetésén tetten érte, emiatt ellene szabálysértési feljelentést tettek. Gondozója jelenléte nélkül meghallgatták, majd a gyermekotthonba vitték.

A gyermek 2013. december 15-én ismét elhagyta a gyermekvédelmi intézményt, azóta szökésben van, nem találták meg.

Szökései alkalmával a gyermek legtöbbször a „barátjához” ment. Megtalálása, előállítás, meghallgatása ügyében legtöbb esetben a Nagyatádi Rendőrkapitányság Csurgói Rendőrőrs munkatársai intézkedtek, a szülő, illetve a gyermekotthon képviselőjének értesítéséről nincs információ.

Ugyancsak nincs információm arról, hogy a gyermeket futtató férfi ellen indult-e büntetőeljárás.

A panaszos 2011. szeptember 11-én a Kaposvári Városi Ügyészségen, 2011. szeptember 14-én a Kaposvári Nyomozó Ügyészségen, 2011. október 7-én pedig a Budapesti Rendőr-főkapitányságon tett panaszt gyermeke 2011. szeptemberi eltűnéseivel kapcsolatos rendőri intézkedések miatt. A több helyen benyújtott panaszait a Nagykanizsai Rendőrkapitányság vezetője 20030-105/44/2011. P. számon kivizsgálta és azokat, mint alaptalant a 2011. november 9-én hozott 20030-105/44-6/201 I.P. számú határozatával elutasította.

A panaszos 2012 áprilisában a Nagykanizsai Városi Ügyészségen tett feljelentést, melyben kifogásolta a rendőri intézkedéseket. A feljelentést – részben rendőri intézkedés elleni panaszként értékelve – az ügyészség megküldte a Nagykanizsai Rendőrkapitányság vezetőjének, aki az abban foglaltakat a 20030-105/19/2012.P. számú eljárásban kivizsgálta és annak elutasításáról hozott határozatot.

A panaszos kiskorú elhelyezésének megváltoztatása vétsége miatt tett feljelentése alapján a Nagykanizsai Városi Ügyészség a feljelentés kiegészítést rendelt el, melyet a Nagykanizsai Rendőrkapitányság a 20030/743/2012.bü. számon teljesített, majd a feljelentés elutasításáról határozott. A határozatot megküldték a panaszosnak és az eljárást felügyelő Nagykanizsai Városi Ügyészségnek. 2012 szeptemberében a panaszos jogi képviselője panaszt nyújtott be, mely kapcsán a Nagykanizsai Rendőrkapitányság vezetője 20030-105/47/2012.P. számon folytatott vizsgálatot. A panasz elutasításáról hozott végzés ellen a panaszos jogi képviselője útján fellebbezéssel élt. A Zala Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője az első fokú döntést helyben hagyta.

A rendőrfőkapitány a Nagykanizsai Rendőrkapitányság vonatkozásában mulasztásként állapította meg, hogy a gyermek 2012. július 2-i meghallgatása során nem intézkedtek a Ket. 7.§-a, valamint – az akkor hatályos – a „Rendőrség Körözési Munkájának Ideiglenes Szabályzata” kiadásáról szóló 11/1996.(111.29.) ORFK utasítás 109. pontja alapján a Nagykanizsa Megyei Jogú Város Gyámhivatala útján eseti gondnok bevonásáról.

Hiányosságként állapította meg továbbá, hogy a gyermek eltűnési ügyeiben nem, illetve hiányosan került sort a körözöttel szemben intézkedő társrendőri szervektől a gyermekkorú körözésével kapcsolatban keletkezett, valamint a szabálysértések elkövetésével kapcsolatos iratok és bírói döntések iratainak beszerzésére és azokról folyamatában nem adtak tájékoztatást a gyámhatóságnak. A fenti mulasztás és hiányosság, mint helytelen gyakorlat megszüntetése érdekében a szükséges intézkedéseket a rendőrfőkapitány megtette.

2) A gyermekvédelmi szakszolgálat válasza

A gyermek gondozási helyéül kijelölt gyermekotthon vezetőjének kimutatása szerint felvétele napján a lány nyolc órán keresztül a gyermekotthonban tartózkodott, majd engedély nélkül távozott onnan. Szökéseit – személykörüzést kérve – mindig jelezték a rendőrségnek. A gondozó intézmény a lány feltételezett tartózkodási helyét ismeri, arról a rendőrséget tájékoztatta, prostitúciós tevékenységéről tudomása van.

A szakszolgálat vezetőjének álláspontja szerint a Gyvt. 2014. január 1-étől hatályos rendelkezése, miszerint a gondozási helyükről engedély nélkül távollévő gyermekek visszavitele a gyermekvédelmi gyám feladata – azokban az esetekben, amikor a gyermek nem akar együttműködni – akadályba fog ütközni. A gyermek 2012. július 2-a óta 19 alkalommal szökött meg az intézményből, előfordult, hogy mindössze 6 percet tartózkodott bent. A lány legutóbb 2013. december 15-én távozott a gyermekotthonból, személykörözése a válaszáadás ideéig (2014. január 13.) nem vezetett eredményre.

A tájékoztatás szerint a gyermek mindenkivel szemben öntörvényűn, elutasítóan viselkedik, nem együttműködő. A gyermekotthonban alapvetően a példamutatás és a meggyőzés eszközeit alkalmazzák, ezek az eszközök azonban a lány esetében hatástalanok voltak, személyes szabadságát pedig nem korlátozhatják. A gyermekvédelmi szakértői bizottság a lányt 2010 októberében megvizsgálta, a speciális ellátásának megállapítására vonatkozó vizsgálatára azonban szökése miatt nem került sor.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatásköröm tekintetében

Feladat- és hatáskörömet, valamint az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint – egyebek mellett – közigazgatási szerv, közigazgatási jogkörben eljáró egyéb szerv e jogkörében, vagy közszolgáltatást végző szerv (a továbbiakban együtt: hatóság) tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

A törvény 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint közszolgáltatást végző szerv – függetlenül attól, hogy milyen szervezeti formában működik – az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv. Az Ajbt. 1. § (2) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy az alapvető jogok biztosja – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére.

A Gyvt. 95. §-a alapján az otthont nyújtó gyermekvédelmi szakellátás biztosítása állami feladat. A Be. 36. § (1) bekezdése szerint általános nyomozó hatóság a rendőrség. A hivatkozott jogszabályok alapján az ügyben érintett szervekre kiterjed vizsgálati hatásköröm.

II. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosja egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az állampolgári jogok országgyűlési biztosja következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott egyes alapjogi teszteket.

Magyarország Alaptörvényének és az Ajbt-nek a hatályba lépésével az alapvető jogok biztosaként is követni kívánom a fenti gyakorlatot, így míg az Alkotmánybíróság eltérő álláspontokat nem fogalmaz meg, eljárásom során irányadónak tekintem a testület eddigi megállapításait. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”.

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi érveléssel azt mondta ki, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

A fenti elvi jelentőségű tétellel összhangban vizsgálati megállapításaim érvrendszerének megfogalmazása, az egyes alapjogok, alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági iránymutatás megszületéséig, az alkotmányszöveg változását, a tartalmi, illetve kontextuális egyezőséget is figyelembe véve – az alapvető jogok biztosaként továbbra is irányadónak tekintem az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően meghozott határozatai indokolásában kifejtett érveket, jogelveket és összefüggéseket.

Az állam alapjogvédelmi kötelezettségét az Alaptörvény I. cikk (1)-(3) bekezdései deklarálják. Az alkotmánybírósági gyakorlat alapján állami szemszögből létezik az alapjogoknak *egy objektív intézményvédelmi oldala*.¹ Az Alkotmánybíróság a 12/2004. (IV. 7.) AB határozatában – korábbi döntéseire hivatkozva – hangsúlyozta: „Az állam kötelessége az alapvető jogok „tisztelőben tartására és védelmére” a szubjektív alapjogokkal kapcsolatban nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről. Ennek érdekében a jogalkotó köteles olyan szabályozást alkotni, amely a lehető legnagyobb mértékben biztosítja az alapjogok érvényesülését.”

Amint arra az Alkotmánybíróság már a 48/1998. (XI. 23.) AB határozatában is rámutatott: „Az Alkotmány egyes esetekben nevesíti az intézményvédelmi köteleességeket, másutt nem, előfordul az is, hogy éppen az alanyi jogi oldal marad háttérben; a megfogalmazás és a hangsúlybeli különbségek nem változtatnak azon, hogy az alapjogok egyaránt tartalmazzák a szubjektív jogokat és az objektív, ennél szélesebb állami köteleességeket is”.

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint *Magyarország független, demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak* és *előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára. Az irányadó alkotmánybírósági tézis szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket. [Vö. 56/1991. (XI. 8.) AB határozat.].

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy *a kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.

¹ Lásd először: 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

Az alapjogok valódi érvényesülését képes kiüresíteni, megbénítani (azaz komolyan befolyásolni) a szabályozás vagy a jogalkalmazás hibáiból, zavarából adódó kiszámíthatatlanság, az eljárásra vonatkozó garanciális szabályok félre tétele, figyelmen kívül hagyása. Érdemes utalni ezzel kapcsolatosan arra az alkotmánybírói tézisre, amely szerint közvetlen alkotmányi garanciák *gazdaságossági és célszerűségi okokból*, az eljárás egyszerűsítése vagy az időszerűség követelményének érvényesülése címén *sem mellőzhetők*. [Vö. 11/1992. (III. 5.) AB hat; 49/1998. (XI. 27.) AB hat; 5/1999. (III. 31.) AB hat.] Mindebből következik, hogy jogállamot csak jogállami eszközökkel lehet szolgálni, az egyes jogsértésekre csak jogállami módon, a jogszabályi rendelkezések, az eljárási garanciák maradéktalan betartása mellett, az arra feljogosított szervezeteknek kell választ adnia.

A gyermek a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az *Alaptörvény XVI. cikk* (1) bekezdése deklarálja. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam köteletségét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében. Ezt az alaptételt megtaláljuk a Gyermekjogi Egyezménynek a preambulumban is, amely rögzíti, hogy a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt.

A korábban hatályos Alkotmány 67. §-ában rendelkezett e jogról, annak címzettjeivel együtt, azaz, hogy a gyermeknek ezt az alkotmányos védelmet és gondoskodást a családtól, az államtól és végső soron a társadalomtól kell megkapnia. Az Alkotmánybírói gyakorlat szerint is a gyermek védelme és a róla való gondoskodás azonban nemcsak a család alkotmányos kötelessége, hanem az államé, a társadalomé is: ha a gyermeknek nincs vagy a szülői kötelességeket nem teljesítő szülője van, akkor helyettük az államnak kell helytállania. Az államnak ez lehetőséget ad a törvényes beavatkozásra, és egyben kötelezi közvetlen helytállásra, a védelem és gondoskodás feladatára (pl. állami gondozásba vétel). Az AB álláspontja szerint a gyermek jogai védelmében a családot, közelebbről a szülőt terhelő alkotmányos alapkötelezettségek esetén az államot aktív magatartásra kötelezi.

Az Alkotmánybírói határozatában hivatkozta a gyermekek védelmével kapcsolatos jogszabályok főbb vonásaival kapcsolatos megállapításait: Eszerint a gyermekek védelmének alkotmányos alapja az Alkotmány 67. §, eszerint minden gyermeknek joga van a családja, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges. A védelem és gondoskodás – a 67. § (1) bekezdésében szereplő sorrend alapján – a család, az állam és a társadalom kötelessége. Az Alkotmánybírói határozat szerint az állam szerepe a gyermekek védelmében és a róluk való gondoskodásban az, hogy meghatározza a gyermekek alapvető jogai érvényesítésének garanciáit, létrehozza és működtesse a gyermekek védelmét biztosító intézményrendszert. Az Alkotmány az államnak igen tág szabályozási teret ad a gyermekvédelmi rendszer kialakításában.

A szabályozás kereteit elsőként azok a – gyermekek jogairól megalkotott – nemzetközi egyezmények jelölik ki, amelyekhez a Magyar Köztársaság csatlakozott, és amelyek meghatározzák a gyermekvédelmi rendszer felépítésére, szervezésének elveire, elemeire vonatkozó szabályokat, megállapítanak bizonyos aktivitási minimumokat, szabályozásbeli standardokat.

Az Alkotmánybíróság szerint az állam szerepe a gyermekek védelmében és a róluk való gondoskodásban az, hogy meghatározza a gyermekek alapvető jogai érvényesítésének garanciáit, létrehozza és működtesse a gyermekek védelmét biztosító intézményrendszert. Az Alkotmány az államnak igen tág szabályozási teret ad a gyermekvédelmi rendszer kialakításában. A szabályozás kereteit elsőként azok a – gyermekek jogairól megalkotott – nemzetközi egyezmények jelölik ki, amelyekhez a Magyar Köztársaság csatlakozott, és amelyek meghatározzák a gyermekvédelmi rendszer felépítésére, szervezésének elveire, elemeire vonatkozó szabályokat, megállapítanak bizonyos aktivitási minimumokat, szabályozásbeli standardokat.²

Az elsődleges családi védelem elősegítése, más szempontból a *gyermeknek a családban történő nevelkedéséhez való joga* olyan jogosultság, amely egyaránt fakad a vonatkozó nemzetközi dokumentumok rendelkezéseiből³, valamint ezt diktálja a gyermekvédelem alaptézise, a *gyermek mindenképp felett álló érdekének* érvényre juttatása is. Elsődlegesen ugyanis a családban nevelkedés biztosítja a gyermekek személyiségének kibontakoztatását, a testi, szellemi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészségét felnevelkedését és jólétét. Az állam ennek alapján a megfelelő jogalkotási és jogalkalmazási eszközök igénybevételével segítenie kell a családokat (ezen értve főként a szülőket, adott esetben más közeli hozzátartozókat is) feladatuk teljesítése érdekében. Az állam gyermekvédelmi kötelezettsége – a gyermek mindenképp felett álló érdeke által is megkövetelt megfelelő garanciák, eljárási szabályok mellett – megalapozza az állami beavatkozást akkor, amikor a család, a szülők (közeli hozzátartozók) hiányoznak, vagy a saját családban való nevelkedése a gyermek fejlődésének súlyos veszélyeztetettségével járna.

Az alkotmányos alapoknak megfelelően a gyermekvédelmi törvény⁴ alapelvei között kiemelten, nagy terjedelemben rendelkezik a gyermek családban történő nevelkedését elősegítő állami feladatokról, ellátásról, továbbá az államnak a családpótló ellátásokkal, a szülői gondoskodást helyettesítő védelemmel kapcsolatos kötelezettségeiről.

Az Alkotmánybíróság 995/B/1990. AB határozata értelmében, a „*gyermek ember, akit minden olyan alapvető alkotmányos jog megillet, mint mindenki mást, de ahhoz, hogy e jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt felnőttségéig*”. Míg az Alkotmány 67. § (1) bekezdése a gyermek alapvető jogainak biztosítása kapcsán egyidejűleg szabta meg a család (szülők), valamint az állam és a társadalom alapvető kötelezettségeit, addig az Alaptörvény XVI. cikk (3) bekezdése csak a szülők gondoskodási kötelezettségét deklarálja. Tekintettel arra, hogy az állam által aláírt nemzetközi szerződések jellemzően az érintett állam jogait és kötelezettségeit rögzítik, a gyermeki jogok biztosításával összefüggő állami kötelezettségek elsődleges forrása a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt egyezmény lesz.⁵

Az állam alapjogvédelmi kötelezettségét az Alaptörvény I. cikk (1) - (3) bekezdései deklarálják. Az alkotmánybírósági gyakorlat alapján állami szemszögből létezik az alapjogoknak *egy objektív intézményvédelmi oldala*.⁶

² 434/E/2000. AB határozat, ABH 2004, 1452., 114/2010. (VI. 30.) AB határozat.

³ Külön érdemes kiemelni a Gyermekjogi Egyezmény 18. cikkét

⁴ Lásd különösen a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásáról szóló 1997. évi XXXI. törvény 2. § (1)-(4) bekezdését, a 6. § (1)-(2) bekezdését, továbbá a 7. § (1)-(2) bekezdését.

⁵ Lásd az 1991. évi LXIV. törvényt

⁶ Lásd először: 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

Az Alkotmánybíróság a 12/2004. (IV. 7.) AB határozatában – korábbi döntéseire hivatkozva – hangsúlyozta: „Az állam kötelessége az alapvető jogok „tisztelőben tartására és védelmére” a szubjektív alapjogokkal kapcsolatban nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről. Ennek érdekében a jogalkotó köteles olyan szabályozást alkotni, amely a lehető legnagyobb mértékben biztosítja az alapjogok érvényesülését.”

Amint arra az Alkotmánybíróság már a 48/1998. (XI. 23.) AB határozatában is rámutatott: „Az Alkotmány egyes esetekben nevesíti az intézményvédelmi kötelességeket, másutt nem, előfordul az is, hogy éppen az alanyi jogi oldal marad háttérben; a megfogalmazás és a hangsúlybeli különbségek nem változtatnak azon, hogy az alapjogok egyaránt tartalmazzák a szubjektív jogokat és az objektív, ennél szélesebb állami kötelességeket is”.

III. Az ügy érdemében

A Gyermekjogi Egyezmény egyik meghatározó alapelve a gyermek „*mindenek felett álló*” (legfőbb) érdekét figyelembe vevő eljárás. Az Egyezményben részes államok egyik kötelezettsége azon elv elismertetése, mi szerint a felelősség a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért elsősorban a szülőkre hárul. A részes államoknak segítséget kell nyújtaniuk a gyermek szüleinek a gyermek nevelésével kapcsolatban rájuk háruló felelősség gyakorlásához, és gondoskodniuk kell a gyermekjóléti intézmények, létesítmények és szolgálatok létrehozásáról.

A Gyvt. meghatározása szerint a *veszélyeztetettség* olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza. A Gyvt. 17. § (1) bekezdése a törvényben szabályozott gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladat ellátók között a rendőrséget is nevesíti. A gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében a törvény a rendőrség számára jelzési és együttműködési kötelezettséget ír elő.

A családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásáról szóló ORFK utasítás 25. pontja szerint a kiskorú eltűnése miatt folytatott közigazgatási eljárás során – ha a gyermek családból tűnt el – az eltűnés tényéről, és körülményeiről haladéktalanul értesíteni kell a gyermekjóléti szolgálatot.

Maga a csavargás, szökés, eltűnés már önmagában a gyermeket veszélyeztető helyzet, a jelzési kötelezettséget a rendőrség számára pedig jogszabály írja elő.

Ebből következően megállapítom, hogy azzal, hogy rendőri szerv nem értesítette a gyermekjóléti szolgálatot a gyermek veszélyeztetettségéről és így nem élt jelzési kötelezettségével visszásságot okozott az Alaptörvény B) cikke (1) bekezdésében rögzített, a jogállamiságból fakadó jogbiztonság követelményével, továbbá a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggésben.

A gyermekprostitúció jelenségét⁷ valamint az eltűnt, ide értve a gyermekvédelmi szakellátásból engedély nélkül távollévő gyermekek⁸ problematikáját korábban átfogó jelleggel vizsgáltam. Az *AJB-1140/2012.* számú jelenés rögzíti, hogy az érintett szervek és hatóságok a gyermek eltűnés okainak feltárásával, megtett intézkedéseivel kapcsolatos tapasztalatai ellentmondásosak. Sokszor a gyermekjóléti alapellátás, vagy a gyermekvédelem szakembere ismeri a családot, a gyermeket, esetleg már évek óta – sikertelenül – gondozta is. Ilyenkor a szakemberek gyakran „lemondanak” a gyermekről: nem tudják elhinni, hogy létezik valódi megoldás, vagy, hogy a helyzet javítható.

⁷ Lásd erről az *AJB-1472/2011.* számú jelentést

⁸ Lásd az *AJB-1140/2012.* számú jelentést

A rendőr, de sokszor a szociális szakember is előítéletes. Ha egy családnak hosszú az „előélete” az ellátórendszerben, akkor gyakran a legrosszabb lehetőséget feltételezik, és figyelmen kívül hagyják az egyéni szükségleteket, lehetőségeket. Érezhető azonban az arra való igény és törekvés is, hogy a rendszer elégtelen működése javuljon. A rendőrség bűnmegelőzési osztályai esetenként felismerik és kiemelten kezelik az eltűnést, a szökést és a csellengést, mint veszélyhelyzetet, szándék van az együttműködésre, a gyermek legfőbb érdekének és biztonságának védelmére. Ugyanakkor a szándék és a konkrét megvalósulás közti utat a *hatóságok hosszú reagálási ideje, a rendszer általános nehézkessége és a terepen dolgozó rendőrök túlterheltsége és/vagy személyes kompetenciájuk hiányosságai* nehezítik. Nem ritka tapasztalat, hogy a legelemibb intézkedésekig (police.hu honlapra való felkerülés, plakátakció, lakossági bejelentések ellenőrzése) is érthetetlenül hosszú idő telik el. Az eltűnés okának feltárását – és így az ismétlődés megelőzését – nehezíti, hogy a rendőrségnek nincs kompetenciája és erőforrása a családkonzultációra családból való eltűnés esetén, illetve a gyermekvédelmi dolgozókkal való közös gondolkodásra (pl. esetkonferencia szervezésére) intézményből való szökés esetén sem. Így az ügy nem egyszer lezárul a gyerek megtalálásával.

A rendelkezésekre álló iratok alapján nem állapítható meg, hogy volt-e kapcsolata a gyermekjóléti alapellátást végzőknek a gyermekkel az édesapjától való szökést megelőzően. Nincs információm arról sem, hogy a gyermek ideiglenes elhelyezését megelőzően volt-e olyan veszélyeztetett helyzetben, aminek megszüntetése, a családban való további nevelkedés elősegítése érdekében hatósági intézkedésre (védelembé vétel) volt szükség. Erre tekintettel arra vonatkozó megállapítást, hogy az alapellátásban, vagy védelembé vételt jelentő családgondozás mellett a következmények elkerülhetők lettek volna-e, nem tehetek.

Az eltűnt gyermekek helyzetét vizsgáló jelentésem⁹ rögzíti azt is, hogy a legnehezebb helyzetben azok a gyermekek vannak, akik már a szakellátásba való bekerülés pillanatában viselkedésükben, előtörténetükben, pszichés állapotukban hordozzák a szökés veszélyét, csábíthatóbbak, indulataikat, érzelmeiket intenzívebben élik meg, fejezik ki, esetleg pszichésen és/vagy értelmileg sérültek. Az ő útjuk a kezdetekkor megjósolható: sorozatos szökések, drog- és/vagy bűncselekmény, prostitúció, végül speciális otthon. Ők azok, akiket nem keresnek aktívan és sürgősséggel, hiszen valójában a visszavitel pillanatától szökésben vannak. Az NM rendelet 86. §-ának 2013. december 31-éig hatályos rendelkezése szerint a gondozás helyéről engedély nélkül eltávozott gyermek felkutatása az ellátást nyújtó feladata volt. A jogszabály 2014. január 1-től hatályos módosítását követően az engedély nélkül távollévő gyermek felkutatása változatlanul az ellátást nyújtó feladata. Az eltűnés tényéről azonban a gyermekvédelmi gyámot haladéktalanul értesítenie kell, és vele együttműködve kell megkísérelnie felkutatni a gyermek tartózkodási helyét.

A Gyvt. ugyancsak 2014. január 1-től hatályos rendelkezése¹⁰ szerint, ha a gondozási helyéről engedély nélkül távol lévő gyermek tartózkodási helye ismert, a gyermekvédelmi gyám feladata a gyermek gondozási helyére való visszavitele. Ha a gyermek ismeretlen helyen tartózkodik a gyám feladata a gyermek felkutatásához szükséges intézkedések megtétele.

Mindebből következően megállapítom, hogy a gondozó intézmény jogszabályi kötelezettsége ellenére meg sem kísérelte a szökésben lévő gyermek felkutatását, visszavitelét, a feladatot minden esetben a rendőrsére hátrította. A mulasztás visszásságot okoz a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményével összefüggésben, valamint sértette a gyermek legjobb érdekét figyelembe vevő eljáráshoz való jogot, illetve közvetlenül veszélyeztetette a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogát is.

⁹ Lásd az AJB-1140/2012. számú jelentést

¹⁰ Lásd Gyvt. 86. § (1) bekezdés g) pont

Megjegyzem, hogy a gondozó intézmények többnyire a tárgyi és személyi feltételek (gépkocsi és/vagy üzemanyag hiány, a szakdolgozóknak az intézményben lévő gyermekkel kell lenniük) hiányosságára is visszavezethetően nem tudnak eleget tenni jogszabályi kötelezettségüknek. Egy a „futtatójánál” tartózkodó, prostituálódott gyermek esetében nem életszerű, hogy akár az intézmény képviselőjének, akár a gyámjának a kérésére önként visszamenjen gondozási helyére. A személyes meggyőzésen kívül a gyermekvédelemben dolgozóknak egyéb eszközük nincs, sőt maguk is veszélyhelyzetbe kerülhetnek.

A vizsgálat kapcsán ismét felmerül a rendszerbántalmazás¹¹ kérdése. A szakirodalom szerint¹² a rendszerbántalmazás az a károkozás, amely a gyermeket éri azokon a programokon, vagy közpolitikán keresztül, amelyeknek a védelmet és a támogatást kellene nyújtaniuk. A gyermek jólétét, fejlődését vagy biztonságát aláássák az egyéni cselekmények, vagy a megfelelő szabályozás, eljárás, vagy gyakorlat hiánya.

Egy másik megfogalmazás szerint, rendszerbántalmazás, ha a jogszabályok alkalmazása, a szankcionált eljárások, vagy gyakorlat a gyermekvédelmi, szociális ellátórendszeren belül, vagy intézményein keresztül elkerülhető kárt okoz a gyermeknek vagy családjának. E tág meghatározás magában foglalja mindazokat a cselekményeket, amelyeket szándékosan vagy hanyagságból követnek el és nem segítik a gyermek fejlődésének lehetséges optimalizálását; legfeljebb az okozott fájdalom minimalizálását tűzik ki célul, ezzel akaratlanul is sértve az alapvető jogokat, a családok, a személyek integritását.

A rendszerbántalmazás jellemzői a gyermekek szükségleteinek figyelmen kívül hagyása, a megfelelő ellátások hiánya, a megfelelő ellátások és szolgáltatások jól szervezettségének és összehangolásának hiánya. Az intézményes bántalmazás, amely ebben a kontextusban a gyermek intézményes, vagy szolgáltatásokon keresztül történő elhanyagolását jelenti, olyanok által, akiknek gondjaira bízta őt.

A bántalmazás létrejöhet a rendszerbántalmazás következményeként oly módon, hogy a családon kívüli gondozás diszfunkcionális (nem megfelelő elhelyezés, többszöri helyváltogatás, a gondozás folytonosságának hiánya, a testvérek elválasztása, szükségtelen elhelyezés stb.) a gyerek gyógyításának, rehabilitálásának elmaradása.

A Gyvt. szerint a gyermekvédelmi szakellátás feladata a gyermek életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő teljes körű ellátás nyújtása.

A vizsgált esetben megállapítható, hogy a gyermekvédelmi szakellátás során az ideiglenes gondozás helyéül kijelölt gyermekotthon nem tudta motiválni a gyermeket tekintettel arra, hogy összességében csak néhány órát tartózkodott az intézményben. Az esetleges speciális ellátására vonatkozó szükségletét – erre vonatkozó szakvélemény hiányában – pedig nem lehetett megállapítani.

Összességében a folyamatos szökései, prostituálódása miatt súlyosan veszélyhelyzetben lévő gyermek – az ellátórendszer hiányosságaira is visszavezethetően – a gyermekvédelmi szakellátórendszerben segítséget nem kapott. Ennek hiányában sérült a gyermek legfőbb érdekét figyelembe vevő eljárás elve, valamint a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő joga. A rendelkezésemre álló dokumentumok és információk alapján a rendőrségi eljárást érintő panaszok tekintetében alapjogokkal összefüggő visszásságot a vizsgálat során nem tártam fel.

Intézkedéseim

A feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásságok jövőbeni bekövetkezése lehetőségének megelőzése érdekében az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem

¹¹ Lásd az AJB-1678/2013. számú jelentést

¹² Herczog Mária: Gyermekbántalmazás Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomsszolgáltató Kft., Budapest, 2007. 223. o.

1) a *Zala Megyei Rendőr-főkapitányság vezetőjét*, hogy hívja fel a vezetése alatt álló rendőri szervek figyelmét a Gyvt.-ben és a vonatkozó ORFK utasításban foglalt jelzési kötelezettségük maradéktalan teljesítésére,

2) a *Zala Megyei Gyermekvédelmi Központ Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat igazgatóját*, hogy a vezetése alatt álló gyermekotthonok figyelmét hívja fel arra, hogy az intézményből engedély nélkül távozó, illetve oda vissza nem térő gyermek felkutatása elsődlegesen a gondozó intézmény feladata.

Figyelemmel arra, hogy a gyermekvédelmi ellátórendszer hiányosságaira is visszavezethető alapjogi visszásság megszüntetése, jövőbeli kiküszöbölése érdekében több korábbi jelentésemben¹³ is ajánlással éltem, a vizsgált ügyben ehhez kapcsolódó újabb, külön intézkedést nem kezdeményezek, javaslataim teljesülését azonban továbbra is folyamatosan figyelemmel kísérem.

Budapest, 2014. február

Székely László sk.

¹³ Lásd AJB-1472/2011. és AJB-1140/2012. számú jelentések